

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова, ШУ „Еп. К. Преславски”
на дисертационен труд на тема **„ИНТЕРВЕНЦИИ, БАЗИРАНИ НА ИГРА ЗА
ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВА ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР ”**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика,
Докторска програма „*Специална педагогика*” (на английски език)

Докторант: Амалия Спирос Ярмадуру

Научен ръководител: проф. д-р Васка Станчева-Попкостадинова

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски” № РД 421/22.02.2024 г. съм определена за член на научно жури по процедурата за присъждане на ОНС „доктор” на Амалия Ярмадуру, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език. На първото заседание на научното жури, проведено на 29.12.2024 г., на основание чл. 4, ал. 3 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”, съм определена за изготвяне на становище.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Управление на образованието и специална педагогика” като са спазени всички законови изисквания за откриване на процедура по публична защита.

Докторант Ярмадуру е представила всички документи на електронен и хартиен носител, необходими за защитата на дисертационния си труд, съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му и според Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

През 2011 г. Амалия Ярмадуру получава диплома за бакалавър от Тракийски университет Демокритос – Гърция (за обучение на деца от предучилищна и начална училищна възраст). През 2014 г. завършва ОКС „магистър” в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ като учител за ученици със специални образователни потребности.

Докторант Ярмадуру има множество сертификати получени от обучения и

участия в конференции по различни теми, от които по-важните и свързани със Специалната педагогика са „Разпознаване и справяне с обучителни затруднения и поведенчески проблеми на деца в начална училищна възраст“, „Дислексия – Трудности в обучението: причини, диагностика и лечение“, изучаване на гръцки жестомимичен език.

От 2014 г. има професионален опит в детски градини в областта на паралелната подкрепа в специалното образование.

Образованието и професионалният опит на докторант Ярмадуру обясняват интереса ѝ към проблемите на образованието, включително към трудностите в обучението на деца с разстройства от аутистичния спектър и необходимостта от подкрепа чрез специфични интервенции.

Актуалност на тематиката

В основата на дисертационния труд са децата от аутистичния спектър и тяхното развитие чрез интервенциите в предучилищното образование. Аутистичният спектър е тема, към която има голям интерес и по която се провеждат интензивни изследвания в последните десетилетия. Въпреки това, всяко конкретно проучване и изследователски проект е стъпка към разширяване и верифициране на картината на нарушението. В този контекст, представената проблематика оценявам като интересна и дисертабилна, с необходимата практическа насоченост и със заявка за реални приноси в прецизирането на иновативни образователни интервенции.

Характеристика на дисертационната разработка и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа 212 компютърни страници, с включени 4 таблици и 42 диаграми. Приложена е библиография с общо 189 източника. Включени са 3 основни приложения, в които включват Оценка на игровите и комуникативните умения, Анкета за учители на деца (6–11-годишни) с разстройство от аутистичния спектър, състоящ се от две основни части и Формуляр за съгласие на родителите.

Дисертационният труд е теоретико-приложно проучване с добре замислен и реализиран дизайн.

В съдържателно и количествено отношение трудът отговаря на изискванията за докторска дисертация.

В структурно отношение разработката се състои от увод, три глави, изводи, препоръки, приноси, библиография и приложения.

В увода се обосновава значимостта на темата и е посочена целта на изследването – да се оценят и подобрят уменията за общуване, обучение и игра на децата с разстройства от аутистичния спектър. В тази връзка са подбрани и използвани технологични интервенции, базирани на визуални помощни средства и целенасочени образователни интерактивни игри. Излишно, според мен, в увода се отделя място на етимологията на термина „аутизъм“, на първите случаи описани от Канер и Аспергер, на промяната в съдържанието му през годините, на базисните затруднения във функционирането на децата с разстройства от аутистичния спектър.

Съдържанието на *първа глава* включва теоретичен обзор по изследваната тема. Интерпретират се основните концепции за същността на разстройствата от аутистичния спектър. Обясняват се причините за аутизма и неговото разпространение. Разглеждат се характеристиките на децата с аутизъм.

Представят се терапевтичните методи за деца с аутизъм – физиотерапия, сензорна интеграция, логопедична терапия и др. учебните затруднения, като се предлагат различни дефиниции на състоянието. В специален параграф се разкрива ролята на интервенциите, базирани на игра за децата с разстройства от аутистичния спектър. Изтъкната е ролята на играта, конкретизирани са видовете интервенции, ползите и резултатите от прилагането им. В края на теоретичната част е описана и ролята на семейната среда за прилагането на базирани на игра интервенции за деца с разстройство от аутистичния спектър.

Методологията и методите на изследването са представени във *втора глава*. В нея адекватно са дефинирани целта, задачите и предметът на изследването.

Коректно са описани участниците в изследването – 40 ученици с аутизъм на възраст 6-11 години, разпределени в две групи по 20 ученика: експериментална група и контролна група. Към респондентите са включени и 27 учители.

Означени са стъпките на изследването, конкретизирани в 4 изследователски фази. Представени са материалите и инструментите, които се използват за провеждане на експеримента и за събиране на данни. Избраната образователна игра е описана в детайли. Тя е приложена в продължение на 5 месеца и включва 11 модула с различно съдържание и нива на трудност. Въпросникът за учителите се състои от 21 въпроса от затворен тип, отнасящи се до опит в преподаването на ученици с разстройства от аутистичния спектър, обучение, използване на интервенции, базирани на игра,

перспективи за ефективност и др.

Анализът и интерпретацията на получените резултати и последвалите на тази база констатации са направени в *трета глава*. За обработка на резултатите е приложен статистическият пакет ONE-WAY ANOVA, 20.0, Хи-квадрат, t-тест, измерване на Капа и тестове на Kruskal-Wallis.

Първичните данни са илюстрирани чрез съответни таблици и диаграми. Те са анализирани и обобщени съобразно целта, формулираната хипотеза и логиката на изследователските фази. Умело и професионално докторантът прави сравнителен анализ между двете групи изследвани лица и между резултатите на групите преди и след интервенцията по заложените критерии.

Прави се заключението, че експерименталната група демонстрира значителен напредък в различни области, включително способността им да изразяват желания или нужди, да използват жестове, да следват инструкции и да използват подходящи езикови структури.

В края на трета глава се анализират данните от анкетните карти на учителите. На тази основа се извежда констатацията, че според учителите използването на таблети при работа с деца с РАС може да бъде ефективно в усилията за подобряване на комуникативните умения и играта.

Докторант Ярмадуру обобщава, че след експеримента повечето от участниците в експерименталната група са подобрили поведението и игровите си умения, показват подобрене и в общото си развитие, с което се доказва работната хипотеза.

Приноси на дисертационния труд

Получените резултати от изследването стоят в основата на изведените от докторанта 5 теоретико-практически приноса. Приемам тези приноси, въпреки че част от тях звучат по-скоро като изводи.

Препоръки:

В представения за рецензиране дисертационен труд е заложена интересна идея, която може да се използва в педагогическата практика. *Препоръчвам* на докторант Ярмадуру да се насочи към представяне на авторските резултати както в научни списания, така и в рамките на международни научни форуми, особено като се има предвид, че публикациите по темата са от 2019 г.

Въпрос:

Смятате ли, че интервенции, базирани на таблетна игра могат да се приложат с успех и към ученици с лека умствена изостаналост, обучаващи се в общообразователна среда?

Автореферат и публикации

Авторефератът е разработен на 53 страници. Логически добре е структуриран и в общи линии съответства на дисертационната разработка като я представя по подходящ начин, отразявайки значимите моменти, основните резултати и приносите от проведеното изследване. Присъствието на библиография е излишно в автореферата. Таблиците и диаграмите приложени в текста би трябвало да имат своя номерация и последователност.

Публикациите, съпровождащи дисертационната разработка са 3. Публикувани са в Сборник с доклади от докторантска конференция „Млади изследователи“ на СУ „Св. Климент Охридски“ и в Сборник с доклади от научно-практическа конференция на Педагогически колеж – Плевен през 2019 г. Всички са по темата на дисертационния труд, посветени на обучителните затруднения по математика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за рецензиране дисертационен труд, разработен от докторант Ярмадуру, отговаря на изискванията за написване на подобен род научни трудове. Представено и реализирано е изследване с научно-приложими резултати, доказващо че докторантът владее методологията на научните изследвания. На това основание, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, постигнати резултати и приноси. Предлагам на почитаемото научно жури да присъди **образователната и научна степен „доктор“ на Амалия Спирос Ярмадуру** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

02.04.2024 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова